

## บทคัดย่อ

การวิจัยและพัฒนาทักษะการเป็นผู้ประกอบการในยุคดิจิทัลของกลุ่มสตรีชาติพันธุ์ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสถานะความพร้อม ปัจจัยและเงื่อนไขความสำเร็จ สำหรับใช้ออกแบบ กระบวนการเสริมสร้างทักษะการเป็นผู้ประกอบการในยุคดิจิทัลของกลุ่มสตรีชาติพันธุ์ในชุมชน โครงการหลวง 6 แห่ง และโครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวง 3 แห่ง ด้วยการวิจัยเชิง ปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมและวิธีการวิจัยแบบผสมผสาน สรุปผลการศึกษาได้ดังนี้

(1) กลุ่มสตรีชาติพันธุ์เป้าหมายในการยกระดับ โดยพิจารณาจากกลุ่มสตรีที่เป็นตัวแทนของ กลุ่มชาติพันธุ์ สามารถพัฒนาตนเองและครอบครัวให้มีอาหารที่เพียงพอและรายได้ มีขนาดกิจกรรม ทางเศรษฐกิจที่ส่งผลกระทบต่อ การเปลี่ยนแปลงด้านรายได้ รวมทั้งอยู่ในพื้นที่ที่การคมนาคมสะดวก และเข้าถึงสัญญาณเครือข่ายอินเทอร์เน็ตด้วยกระบวนการมีส่วนร่วมกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย 3 ฝ่าย ผลการคัดเลือกได้กลุ่มสตรีเป้าหมาย 7 ชาติพันธุ์ ได้แก่ กะเหรี่ยง ม้ง ลาหู่ อีวเมี่ยน อาข่า ลีซู และ คนไทยพื้นราบ ในชุมชนโครงการหลวง 6 แห่ง และโครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวง 3 แห่ง

(2) สถานะและความพร้อมในการยกระดับการเป็นผู้ประกอบการในยุคดิจิทัลด้วยการประเมิน 3 ด้าน ได้แก่ คุณสมบัติของการเป็นผู้ประกอบการ ปัจจัยพื้นฐานในการประกอบธุรกิจ โครงสร้าง พื้นฐานและระบบสื่อสาร พบว่ากลุ่มสตรีชาติพันธุ์เป้าหมายมีความพร้อมในการยกระดับสู่การเป็น ผู้ประกอบการในยุคดิจิทัล แต่มีระดับความรู้เชิงลึก ความเชี่ยวชาญ ความชำนาญในแต่ละด้านต่างกัน ทั้งนี้อาจขึ้นอยู่กับประเพณีวัฒนธรรมทางสังคมของแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ที่ยอมรับและให้บทบาทสตรี ช่วงอายุ และทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิต รวมทั้งโอกาสการเข้าถึงความรู้ผ่านช่องทางที่หลากหลาย มีความโปร่งใสในการดำเนินธุรกิจ สื่อสารข้อมูลผลิตภัณฑ์/สินค้าได้อย่างถูกต้องและชัดเจน ผลิตภัณฑ์มีคุณภาพและทันช่วงเวลา ทำให้ลูกค้าประทับใจ มีความยืดหยุ่นและความพร้อม ในการปรับตัวต่อสถานการณ์ มีความใฝ่รู้และทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิต กล้าลองสิ่งใหม่

(3) ผลการวิเคราะห์ช่องทางในการยกระดับสู่การเป็นผู้ประกอบการของกลุ่มสตรีชาติพันธุ์ 3 กลุ่มหลัก ดังนี้ (ก) กลุ่มที่อยู่ในช่วงวัยทำงาน (ส่วนใหญ่) มีทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล และการต่อยอด ภูมิปัญญาท้องถิ่น มีปราชญ์ชาวบ้านแต่ละด้านในชุมชน มีส่วนร่วมสร้างรายได้จากวัตถุดิบหลักที่มีใน ชุมชน ภูมิปัญญาท้องถิ่น ร่วมกับความรู้อื่นๆ/นวัตกรรมใหม่ การคมนาคมสะดวกและเข้าถึง สัญญาณเครือข่ายอินเทอร์เน็ตได้ ซึ่งช่วยเพิ่มโอกาสการเป็นผู้ประกอบการในยุคดิจิทัล แต่ใน ขณะเดียวกันจำเป็นต้องหนุนเสริมทักษะความรู้ที่เท่าทันเทคโนโลยีดิจิทัล กฎหมาย/มาตรฐานด้าน ความปลอดภัยข้อมูลและความเป็นส่วนตัว ความรู้ความเข้าใจและเครื่องมือที่ใช้วิเคราะห์กลุ่มลูกค้า การออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์ต้นแบบ การยอมรับสิทธิชุมชน มาตรฐานเมล็ดพันธุ์ ชนิดพืชทางเลือกให้ สตรีชนชาติ การบริหารจัดการกลุ่ม แผนธุรกิจและการสร้างแบรนด์ (ข) กลุ่มที่อยู่ในช่วงสูงอายุ (ส่วนใหญ่) มีทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล และอาชีพในภาคการเกษตร ส่วนใหญ่เป็นกลุ่มผู้สูงอายุและกลุ่ม ผู้ด้อยโอกาส แหล่งรายได้หลักมาจากภาคการเกษตรและรายได้เสริมจากอาชีพนอกภาคการเกษตร การคมนาคมสะดวกและเข้าถึงสัญญาณเครือข่ายอินเทอร์เน็ตได้ แต่การเรียนรู้และปรับใช้เทคโนโลยีใหม่ๆ อาจช้ากว่ากลุ่มคนวัยทำงาน ควรหนุนเสริมเกี่ยวกับชนิดพืชทางเลือกที่เป็นแหล่งโปรตีนสำหรับชุมชน ที่ไม่บริโภคเนื้อสัตว์หรือพื้นที่เกษตรอาศัยน้ำฝน เทคโนโลยีเกษตรสมัยใหม่ การปลูกและการจัดการ โรคแมลงภายใต้ระบบการผลิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม การแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรอาชีพทางเลือก นอกภาคการเกษตร การบริหารจัดการกลุ่ม แผนธุรกิจและการสร้างแบรนด์ และ (3) กลุ่มสตรีชาติพันธุ์ที่

อยู่ในช่วงวัยทำงาน (ส่วนใหญ่) มีทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล มีบทบาทสำคัญในการมีส่วนร่วมพัฒนาเศรษฐกิจของครัวเรือนและเป็นหุ้นส่วนพัฒนาชุมชนที่เข้มแข็ง รวมทั้งเป็นตัวอย่างของสตรีชาติพันธุ์ที่มีบทบาทในฐานะนักวิจัยท้องถิ่น และผู้นำชุมชน ควรเสริมทักษะการเป็นวิทยากรท้องถิ่นในการถ่ายทอดความรู้/นำเสนอในที่สาธารณะ

(4) การทดสอบกระบวนการพัฒนาทักษะการเป็นผู้ประกอบการของกลุ่มสตรีเป้าหมาย ดังนี้ ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงห้วยน้ำขุน พัฒนาและจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าภายใต้ชื่อตะแต้โฮย และพัฒนาต้นแบบยาหม่องสมุนไพร (ไฟล) ในรูปแบบยาหม่องแท่งหรือปาล์มสติ๊ก ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงปิงค่า พัฒนาระบบการแปรรูปสับปะรดตากแห้งของสตรีชาติพันธุ์อ้าวเมี่ยนบ้านปางค่าใต้ ต่อยอดการปลูกทดสอบห้อมสู่การผลิตห้อมแบบครบวงจรภายใต้ระบบการผลิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม พัฒนาทักษะการเป็นวิทยากรท้องถิ่น และการเป็นแหล่งเรียนรู้ด้านผ้าเขียนเทียนของชาติพันธุ์ม้งบ้านสิบสองพัฒนา สถานีเกษตรหลวงอินทนนท์ ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงห้วยลึก และ ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงขุนวาง พัฒนาทักษะการเป็นวิทยากรท้องถิ่น ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงพระบาทห้วยต้ม เสริมสร้างองค์ความรู้ในการเข้าถึงแหล่งโปรตีนทางเลือกที่มีคุณภาพและมีคุณค่าทางโภชนาการในชุมชน โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงห้วยก้างปลาและห้วยโป่งพัฒนา เสริมสร้างความรู้และพัฒนาทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการผลิตและการตลาด การปลูกและการจัดการโรคแมลงภายใต้ระบบการผลิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และการบริหารจัดการกลุ่ม และ โครงการพัฒนาพื้นที่สูงฯ ผาผึ้ง-ศรีคีรีรักษ์ เสริมสร้างความรู้ใหม่และสนับสนุนการต่อยอดฐานความรู้เดิมของกลุ่มสตรี กลุ่มผู้สูงอายุ และกลุ่มผู้ด้อยโอกาส

(5) การสะท้อนย้อนกลับ ด้วยการประชุมกลุ่มย่อยและการสังเกตแบบมีส่วนร่วม เพื่อประเมินทักษะและทัศนคติของกลุ่มสตรี และจัดทำข้อเสนอแนะการพัฒนาบทบาทสตรีในระยะต่อไป

(6) ปัจจัยสนับสนุนการยกระดับบทบาทสตรีชาติพันธุ์เป้าหมายสู่การเป็นผู้ประกอบการในยุคดิจิทัล 4 ด้าน ได้แก่ (ก) การเข้าถึงเทคโนโลยีดิจิทัลและเครือข่ายสัญญาณอินเทอร์เน็ต (ข) การสนับสนุนจากครอบครัวและชุมชน ที่ช่วยผลักดันสตรีชาติพันธุ์ให้มีบทบาทมากขึ้น และเครือข่ายทางสังคม ที่ช่วยหนุนเสริมความมั่นใจของสตรีและความเข้มแข็งของกลุ่มเครือข่าย (ค) การสนับสนุนจากรัฐบาลและภาคเอกชน และ (ง) ความหลากหลายทางวัฒนธรรมและทรัพยากรท้องถิ่น ส่วนข้อจำกัด 3 ด้าน ได้แก่ การศึกษาและทักษะดิจิทัล การเข้าถึงแหล่งทุนและสินเชื่อ รวมทั้งทัศนคติและบทบาททางสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์ สำหรับแนวทางการยกระดับบทบาทและศักยภาพของกลุ่มสตรีชาติพันธุ์ คือ การเสริมสร้างความรู้และทักษะดิจิทัลด้วยกระบวนการที่เหมาะสมกับวิธีการเรียนรู้ของกลุ่มเป้าหมาย สร้างเครือข่ายธุรกิจในระดับภูมิภาคและระดับประเทศ และเพิ่มโอกาสในการเข้าถึงการศึกษา โดยเฉพาะด้านเทคโนโลยีและธุรกิจ เพื่อลดความเหลื่อมล้ำในด้านการเข้าถึงความรู้

**คำสำคัญ:** ทุณมนุษย์ ความเท่าเทียมทางเพศ ความเหลื่อมล้ำทางดิจิทัล พื้นที่สูง

## Abstract

The research and development of ethnic women's entrepreneurship skills on the digital age aims to assess readiness, identify success factors and conditions, and test processes that build digital entrepreneurial skills. Mixed method research methodology comprises of structured questionnaire, focus groups and participatory observation. The target groups are women in 6 selected Royal Project Development Centres and 3 Highland Development Centers operated by HRDI.

(1) The target group consisted of ethnic women who represent their communities and are capable of improving their own and their families' food security and income levels. These women engage in economic activities that significantly impact household income. Selection criteria included convenient transportation and access to internet networks, utilizing a participatory process involving three key stakeholder groups. Seven ethnic groups were identified as the target: Karen, Hmong, Lahu, Lu Mien, Akha, Lisu, and lowland Thai women across 6 Royal Project Development Centres and 3 Highland Development Centers.

(2) An evaluation based on three dimensions—entrepreneurial traits, foundational business factors, and communication infrastructure—revealed that ethnic women are generally prepared to transition into digital entrepreneurship. However, their levels of knowledge, expertise, and proficiency vary due to cultural and social norms, age, lifelong learning skills, and access to diverse knowledge channels. Key strengths included transparency in business operations, accurate and clear communication of product information, high-quality and timely production, adaptability to circumstances, and a proactive attitude toward lifelong learning and innovation.

(3) Analysis of Gaps in Digital Entrepreneurship Readiness: The analysis identified 3 main groups: (1) Working-Age Group: Exhibits digital technology skills and the ability to integrate local wisdom with innovation, leveraging community resources and internet access to expand entrepreneurial opportunities. However, they require enhanced skills in digital technologies, data privacy standards, customer analysis tools, product design, natural dyeing techniques, and brand development. (2) Elderly Group: While possessing basic digital and agricultural skills, their adaptation to new technologies is slower. Support is needed in areas such as alternative crops, environmentally friendly agricultural practices, value-added processing, and non-agricultural income generation. And (3) Role Models: These individuals actively contribute to household and community economic development and serve as local researchers and leaders. They should receive training as local instructors to effectively share knowledge and present in public settings.

(4) Testing entrepreneurial skills process on the digital age. Implement learning by doing on the ground, for example, registered the trademark and development of herbal product brand with Lahu women group in Hueynamkhun Royal Project, redesigning of handicraft products with Mien women group and trial of local indigo plants (Hom) with Hmong women group in Pangkha Royal Project Development Centre, presentation skill of local trainers with Karen and Hmong women group in Inthanon Centre and Khun Wang Royal Project Development Centre, presentation skill of local trainers with Hmong and Lahu women group in Huay Luk Royal Project Development Centre, production of alternative plant based protein with Karen women group in Prabat Huaytom Royal Project Development Centre, enhance knowledge and develop digital technology skills in production and marketing with Akha women group in Huay Gang Pla highland development centre and Lisu women group in Huay Pong Pattana highland development centre, alternative income with Thai women group in Pha Phueng-Si Kirirak highland development centre.

(5) Reflection and lesson learned of empowerment process from participatory observation and focus groups. Lastly, recommendations for next circle of empowerment programs are proposed.

(6) Key factors for ethnic women's entrepreneurship skills on the digital age: (a) access to digital technology and internet networks (b) support from family and community (c) support from the government and private sectors and (d) cultural diversity. Limitations, educational and digital skills gaps, restricted access to financing, and social attitudes. The approach to enhancing the roles and potential of ethnic women, strengthen digital knowledge and skills, networks and increase access to education.

**Keywords:** human capital, gender, digital disparity, highland